

Verzet en verraad

Colofon

ISBN: 978 94 6365 931 4

1e druk 2026

© 2026, Marion Kleuters

Uitgeverij Elikser

Ossekop 4

8911 LE Leeuwarden

www.elikser.nl

Drukwerk: CSL digitaal B.V.

Vormgeving binnenwerk en omslag: Evelien Veenstra

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op wat voor wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteur en de uitgeverij.

This book may not be reproduced by print, photoprint, microfilm or any other means, without written permission from the author and the publisher.

Verzet en verraad

Marion Kleuters

Heerlen - Sittard maart 1940

De ramen van de bus zijn beslagen. Olga kijkt naar de vage contouren van de gebouwen die voorbijgaan. Zojuist heeft ze een succesvol sollicitatiegesprek gehad in het Glaspaleis, het moderne warenhuis van de firma Schunck in Heerlen.

De glazen wanden en de harde vloeren weergalmden toen ze het gebouw inliep, maar als ze via de brede trap de tweede verdieping betreedt, dempt de kleding het geluid op de afdeling damesmode en als ze daarna met de glazen lift bij het kantoor op de vierde verdieping aankomt, duizelt het haar bij de aanblik van het adembenemende uitzicht. Alles is licht, ze staat in een nieuwe wereld.

Mevrouw Schunck is onder de indruk van Olga's stoffenkennis, haar kennis van kledingmaten en haar gevoel voor mode. Dat is geen wonder, want ze is opgegroeid in een atelier tussen de maatkleding. In gedachten ziet Olga haar ouders altijd voor zich met een samengeknepen mond vol spelden. Voor zichzelf heeft ze een andere toekomst in gedachten.

Olga veegt de damp van het raam van de bus. Ze ziet zichzelf zitten in haar bruine bontjasje met bijpassende baret op haar blonde krullen. Plotseling verandert haar weerspiegeling in een beeld van verdriet. Dit bontmanteltje heeft ze pas van haar vader gekregen. Helemaal verguld met het grote cadeau heeft ze voor de spiegel staan draaien. Ze voelde zich een filmster, geheel onbewust van het noodlot dat haar boven het hoofd hing, want de eerste keer dat ze het jasje droeg, was op haar vaders begrafenis. Ze aait het zachte veulenbont, pakt haastig een zakdoekje uit haar handtas en snuit haar neus. Een heer tegenover haar kijkt naar haar, licht even zijn hoed op en biedt haar een pepermuntje aan. Ze glimlacht en weigert, want ze weet dat het snoepje in haar keel zal blijven steken als ze het aanneemt.

Haar gedachten gaan terug naar die inktzwarte dag van 10 januari, nu twee maanden geleden. Ze is zich in de slaapkamer in het

voorhuis aan het aankleden en trekt net haar schoenen aan, als haar moeders stem als een sirene steeds luider op haar afkomt: “Olga, Olga, Olga!”

Gealarmeerd dendert ze de trap af en rent achter haar moeder aan naar het achterhuis, naar de keuken, waar haar vader in zijn pyjama op een stoel zit, asgrauw naar adem happend, het scheermes in zijn hand, de opengeslagen krant op de keukentafel.

Samen met haar moeder tilt ze hem bevend van de stoel, legt hem op de couch en roept: “Blijf bij hem, ik ga de pastoor en de dokter roepen!”

Ze grist haar jas van de kapstok en rent naar de pastorie, waar de enige telefoon van het dorp beschikbaar is. De pastoor neemt meteen alle benodigdheden mee om de laatste sacramenten toe te dienen en de maagd roept de dokter per telefoon.

Als Olga terugkomt met de pastoor is haar vader reeds overleden en de dokter die uit Sittard moet komen, is een uur te laat. De pastoor bedient haar vader toch nog, ook al heeft zijn ziel het lichaam reeds verlaten. Als de dokter er is, stelt die achteraf de dood vast, met zijn jas nog aan. Olga staart als verdoofd naar de voeten van de dode, terwijl een ijzige hand haar hart bevriest. Haar moeder huilt toonloos terwijl ze zachtjes “Pierre, Pierre, blijf bij mij” fluistert.

Samen met de begrafenisondernemer legt Olga haar vader af. Met betraande ogen kamt ze zijn golvende zwarte haren die nog geen spoortje grijs bevatten, streelt zijn donkere wenkbrauwen en sluit zijn zwartbruine ogen, die zo ondeugend konden glinsteren.

Hij is pas 60 jaar! Ze scheert hem vakkundig en herinnert zich de tijd dat haar vader een snor had laten staan. Olga vond het niet mooi en op een nacht is ze naar zijn slaapkamer gegaan en heeft de helft ervan afgeknipt. Toen haar vader de volgende ochtend in de spiegel keek, heeft hij eerst hard gevloekt, daarna gelachen en vervolgens Olga gesommeerd om de rest er ook maar af te halen. Daarna is hij altijd gladgeschoren geweest en heeft hij Olga ver-

plicht om hem één keer in de week te scheren. Dat deed ze met plezier, want het waren intieme momenten waarop ze haar vader helemaal voor zichzelf alleen had. Het was zo'n mooie man, temperamentvol, geestig en driftig.

Hij kon opeens haar moeder vastpakken en de Veleta met haar dansen op een deuntje op de radio, maar hij kon ook haar broer Bert een pak slaag geven met de meetstok. Haar had hij nooit geslagen, want zij was een meisje en meisjes sloeg een man van eer niet.

Een van zijn favoriete grappen was dat hij tegen haar moeder zei: "Marie als jij later aan mijn graf staat en er kriebelt een grasriet aan je benen, denk dan maar dat ik nog altijd vol streken zit!" Dan lachte Marie "hihihi" met een hand voor haar mond, terwijl haar hele bovenlijf schudde.

Haar moeder is geen uitgesproken mooie vrouw, maar haar trotse houding verschaft haar de allure van schoonheid en de adoratie van haar echtgenoot deed de rest. En nu is deze zelfbewuste vrouw van het ene op het andere moment veranderd in een jammerend wrak.

Via de telefoon bij de pastoor wordt Olga's broer Bert van het overlijden van zijn vader op de hoogte gesteld. Hij is beroepsmilitair en is gelegerd in de kazerne van Roermond. Als hij thuis komt, ligt hun vader opgebaard in de voorkamer.

Het vriest in huis en als Marie, Olga, Bert en de burens om beurten bij hem waken, maakt hun adem wolkjes in de koude kamer. Er staan bloemen op de ramen, als rouwkransen voor de dode. Vanwege de vorst in de grond blijft de overledene daar meer dan tien dagen liggen. Bert moet tussentijds terug naar de kazerne tot de begrafenis.

De uitvaart is dramatisch, een witte koets met zwarte paarden ervoor die witte pluimen op hun hoofd dragen; een stampvolle kerk en niets dan lof voor de parochiaan die is heengegaan; lid van school en kerkbestuur et cetera.

Olga staart tijdens de mis naar het witte altaar kleed waar de jonge maagden van het dorp met grote rode letters DANKBAAR op hebben geborduurd. Zij denkt grimmig dat ze nu helemaal blij is dat ze geweigerd heeft aan die belachelijke actie deel te nemen. Dankbaar? Waarvoor? Dat ze haar vader kwijt is?

Tijdens de processie naar het kerkhof is de kou allesoverheersend. De lucht is scherp, alsof de vorst in elke porie van haar gezicht steekt, een ijzige wind doet haar ogen tranen.

Hun vader heeft jaren geleden een levensverzekering op het leven van zijn kinderen afgesloten. Bert en Olga kregen beide 1000 gulden bij leven als ze twintig jaar werden. Als de kinderen eerder zouden overlijden, zou dat bedrag aan hun vader toekomen. Zij hebben die duizend gulden inmiddels ontvangen, Bert drie jaar eerder dan Olga omdat hij de oudste is. Het geld staat op hun spaarbankboekje, maar Olga zou het graag weggeven als ze haar vader ervoor terug kon krijgen.

Hoewel de dood plotseling zijn definitieve intrede heeft gedaan, hebben ze toch al een vooraankondiging gehad. Vorig jaar kreeg haar vader namelijk een hartaanval die hem gedeeltelijk heeft verlamd, maar hij is er redelijk van hersteld, zodat hij zijn kleermakerswerk weer enigszins heeft kunnen hervatten. Met trots en wilskracht wist hij zijn invaliditeit goed te verbloemen. Hij wekte uiterlijk de schijn van onverwoestbaarheid, maar innerlijk wist hij dat de dood hem spoedig zou halen. En hij was erop voorbereid, zo goed en zo kwaad als een sterveling dat maar kan zijn.

Tijdens het waken heeft Olga ondanks haar verstikkende verdriet over de toekomst nagedacht. Met haar goede hoofd voor getallen heeft haar vader haar al jaren bij de boekhouding van het bedrijf betrokken.

Direct na de begrafenis bespreekt ze de situatie met Bert en ook hij weet dat met de dood van hun vader het kleermakersbedrijf in een klap is gehalveerd. De knechten Joep en Tom, die Olga

als klein meisje altijd als Juppa en Tumma in haar avondgebedje aanbeval, hebben ze moeten ontslaan. De mannen zijn nu werkloos en zullen ook niet snel bij een ander atelier werk vinden, want door de opkomende confectie-industrie en de recessie zijn de opdrachten voor maatkleding sterk afgenomen. De dood van haar vader heeft niet alleen zijn eigen gezin getroffen, maar ook de gezinnen van de knechten in de ellende gestort. Olga mist de mannenstemmen in huis. Als ze bij de deur van het atelier komt, loopt ze snel door om de doodse stilte niet te horen.

Eind jaren 20 heeft hun vader een rijtje van vier huizen aan de Kerkstraat in Broeksittard laten bouwen, waarvan zij het buitenste hoekhuis bewonen. Eén huis hebben ze verkocht aan mejuffrouw Claesen en de andere twee zijn verhuurd, waar ze weliswaar inkomsten van hebben, maar er is ook een kleine schuld die moet nog worden afbetaald.

Bert wil de huizen liever verkopen omdat hij een hekel heeft aan schulden; Olga heeft daar ook een hekel aan, maar zij is een kind van haar vader: een hypotheekschuld voor een eigen huis is beter dan huur betalen en het is goed op te brengen als je maar zorgvuldig met budgetten werkt. En dat doet ze.

Haar vader zei altijd plagend dat ze het tot minister van Financiën zou hebben geschopt als ze een jongen was geweest. Maar deze nieuwe situatie na zijn overlijden zet hen voor het blok: ze moeten iets doen, anders zijn ze geruïneerd. Ze kunnen en willen niet teren op Berts officierssoldij, daar is vooral Marie mordicus op tegen. Haar jongen, haar lieveling, moet immers een goede toekomst hebben. Zij wil ook niet dat haar kinderen hun spaarrekening plunderen, dat is haar eer te na. Bovendien is zij ervan overtuigd dat de geest van haar Pierre haar zou teisteren als ze dat vroeg.

Olga ziet een advertentie van de firma Schunck in het Limburgsch Dagblad. Ze solliciteert en nu is ze aangenomen. Dag en nacht houdt de rouw om haar vader haar in een grauwe greep, maar ze moet verder, voor haar moeder zorgen, want Bert is er niet.

Dat is alleen haar taak nu. Ze zal haar moeder nooit in de steek laten, maar nu kan ze die deken van verdriet even thuis achterlaten, geld verdienen en als ze 's avonds thuiskomt haar moeder opbeuren met verhalen over haar belevenissen.

Bovendien is het morgen zondag en dan komt Joseph op bezoek. Ze kan niet wachten om haar verloofde het goede nieuws te vertellen.

Olga kent Joseph al vanaf haar dertiende. Op een middag komt Bert na school thuis met een onbekende jongen van de HBS: "Dit is Joseph, maar iedereen noemt hem Zef; hij woont in Hillensberg." introduceert hij zijn nieuwe vriend.

De jongens gaan aan de keukentafel zitten en Marie komt meteen met warm eten aanzetten: gebakken aardappels, spruiten en een karbonade die ze moeten delen, want ze heeft niet op een gast gerekend.

Olga eet altijd tussen de middag warm met haar ouders en zij zullen straks om zes uur een boterhammetje eten.

Nieuwsgierig gaat ze op een hoek van de tafel tegenover de jongen zitten. Ze kijkt naar de dikke bos donkere krullen die recht overeind boven op zijn hoofd staan. Ze kan zich niet bedwingen en legt plotseling even haar vlakke hand boven op zijn haardos die zachtjes weerstand biedt. Joseph kijkt haar verrast aan en zij denkt: met hem ga ik later trouwen! Dan springt ze vliegensvlug van de tafel af en gaat met haar rug naar de jongens toe op de couch zitten, terwijl ze de krant oppakt en er demonstratief in gaat lezen.

Bert lacht en zegt "Pas maar op voor mijn zusje, ze draait je zo om haar kleine vinger!"

Als Zef is vertrokken, wil Olga alles over deze jongen weten. Bert vertelt dat hij geboren is in Geleen-Lutterade, waar zijn vader hoofdonderwijzer van de lagere school was.

Als Joseph twaalf jaar oud is, overlijdt zijn vader plotseling aan een hartaanval. Omdat zijn moeder de ambtswoning moet ver-

laten voor zijn opvolger gaat ze met kar en paard met de zes kinderen, waarvan de jongste een baby van twee maanden, terug naar haar ouders in Hillensberg, het dorpje net over de grens in Duitsland. Haar familie bewoont daar een carréboerderij met een winkel en er is plaats genoeg voor de jonge weduwe met haar zes half wezen.

Olga krijgt tranen in haar ogen als ze hoort dat Zef op twaalfjarige leeftijd zijn vader heeft verloren; ze kan zich de ontreding van de jongen zo goed voorstellen. Als Bert vervolgt dat Zef daarna, als oudste zoon van dit katholieke gezin, naar Rolduc in Roermond is gestuurd om priester te worden, bloedt haar hart voor hem en vindt ze het troostrijk dat zijn broer Koen hem daar na een jaar volgt. Het feit dat hij na vier jaar op Rolduc geen roeping voelt en naar huis mag komen om vandaaruit naar de HBS in Sittard te gaan, ziet ze als een vorm van goddelijke voorzienigheid. Het heeft Zef in haar leven gebracht en nu weet ze het helemaal zeker: deze jongen is voor haar voorbestemd.

Bert ziet de tranen in de ogen van zijn zusje en hij weet hoe sentimenteel ze is. Hij reageert met zijn kenmerkende nuchterheid. “ Zef is niet zielig hoor, hij heeft een grote familie, die allemaal bij elkaar wonen. En zijn broer Koen zit nu ook bij ons op school.” Olga knikt, maar haar gevoel voor Zef verandert er niet door.

Ze kent Hillensberg wel, het is immers zo dichtbij; als ze thuis in de moestuin staat, kan ze de bomen langs de Wehrerweg zien, die langs de grenspost naar het dorpje leidt. Die grens moeten de jongens twee keer per dag oversteken, maar daar zijn ze aan gewend en het is maar een kwartiertje op de fiets.

Als Olga zestien is, vraagt Joseph verkering aan haar en daarna zijn ze elke zondag bij elkaar. Zijn lieve rustige opgewekte aard past goed bij haar opvliegende spontane karakter.

Na de HBS gaat Bert in dienst en daarna naar de KMA. Joseph hoeft als oudste zoon niet het leger in; hij heeft een onmisbaarheidsverklaring omdat zijn moeder weduwe is. Hij gaat Duits

studeren, de taal van zijn moeder. Hij slaagt voor alle onderdelen, maar krijgt zijn pedagogische aantekening niet, omdat hij geen didactische stage heeft kunnen lopen. Wat hij ook probeert, hij wordt op geen enkele Nederlandse middelbare school als stagiair aangenomen. Het is waarschijnlijk te wijten aan de anti - Duitse stemming die hem parten speelt. Hij kan het begrijpen, want hij staat zelf in twee werelden en na een aantal jaren staakt hij zijn pogingen om leraar Duits te worden.

Het is dan inmiddels 1934. Hij kan het zich niet langer veroorloven om zonder inkomen werkeloos thuis te blijven wonen. Dan ziet hij een advertentie van de Glanzstoff Fabriken in Heinsberg. Hij solliciteert en wordt aangenomen op het laboratorium waar ze kunststoffen ontwikkelen. Hij hoeft niet te verhuizen, want Heinsberg is vanuit Hillensberg goed te bereiken. Olga is blij met Josephs nieuwe baan en ook haar vader en Bert feliciteren hem, maar haar moeder gnuift; want wat moet haar dochter met zo'n halve Pruis!

Sittard - Hillensberg maart 1940

Nu zijn ze zes jaar verder en oorlog dreigt. Al sinds 1938 zijn haar broer Bert en Olga's vader ervan overtuigd dat Hitler niet zal stoppen na zijn annexatie van Oostenrijk. Joseph gelooft meer in de appeasement politiek van Chamberlain. Hij heeft als kleine jongen bij zijn grootouders in Duitsland gezien hoe de soldaten in de Eerste Wereldoorlog naar het front marcheerden, 'Ein frischer fröhlicher Krieg' tegemoet en hoe ze na vier jaar als Kriegsgeschädigten, oorlogsinvaliden, weer terugkwamen, verminkt met geamputeerde ledematen en verbonden hoofden in kapotte uniformen.

Hij hoopt vurig dat er nooit meer oorlog zal komen, zeker omdat hij in Duitsland woont en werkt. De Duitse taal blijft zijn pas-

sie; vol vervoering leest hij Goethe, Schiller en Rilke. Maar als Hitler in 1939 Polen binnenvalt, begrijpt hij ook dat Nederland niet meer neutraal kan blijven, al blijft hij hopen op een wonder. Hij vraagt zich vooral af wat deze politieke onrust betekent voor zijn relatie met Olga. Hij trekt de stoute schoenen aan: op haar verjaardag in april geeft hij haar met trillende handen een zilveren verlovingsring met een blauwe steen en vraagt haar ten huwelijk. Ondanks de oorlogsdreiging zegt ze ja. Ze zullen in het voorjaar van 1940 trouwen.

Maar dan overlijdt haar vader in januari en het huwelijk wordt uitgesteld. Olga kan nu geen feest vieren en een gelukkige bruid zijn, want al draagt ze geen rouwkleding meer, de rouw is zwart in haar hart. Joseph begrijpt het, hij ziet haar tranen en voelt haar verdriet. Zijn liefde voor haar is niet vergankelijk en hij weet dat ze het uitmaakt als hij aandringt. Ze houden immers van elkaar in goede en slechte tijden, dus wacht hij tot de goede tijden weer aanbreken.

Olga is intussen kind aan huis in Hillensberg. Ze gaat graag mee naar de kermissen en schuttersfeesten in het hellingdorpje en krijgt langzaam inzicht in het gecompliceerde netwerk van nationaliteiten in deze grote familie.

Josephs moeder is door het huwelijk met zijn vader Nederlandse geworden, evenals alle zes de kinderen die er in korte tijd in Geleen-Lutterade geboren worden.

Maar inmiddels zijn de Duitse en Nederlandse bloedgroepen binnen het gezin verder vermengd: Mia, Josephs zus die vijf jaar jonger is, trouwt in 1937 met de Duitser Paul, waardoor zij de Duitse nationaliteit krijgt, en Fini, zijn acht jaar jongere zusje, is verloofd met een Duitser genaamd Frits. Als ze met hem trouwt, zal zij ook Duitse worden. In beide gevallen leidt dit tot geen enkel probleem binnen de familie tot nu toe. Net als iedereen is Olga eraan gewend dat in deze grensstreek Duitsers en Nederlanders vredig zij aan zij leven, maar dat de nationaliteiten zo nauw door één familie verweven zijn, is toch wel uit-

zonderlijk. Daarbij wordt deze streek ook nog eens de Selfkant genoemd, een bijna criminele benaming waar Olga om moet lachen, maar waarvan ze heel goed beseft dat de bewoners zelf nooit om die naam hebben gevraagd.

In deze verwarrende tijden zeilen Olga en Joseph langs de klippen van het onheil, al ze zijn ze zich er niet van bewust.

Heerlen - Sittard mei 1940

Nu is het dan toch oorlog. Ondanks alle voortekenen schrikt Olga toch als ze het nieuws op de radio hoort. Hoe moet het nu verder met Joseph en haar? Het wordt haar bang om het hart. Een andere zorg is Bert: sinds januari hebben Olga en haar moeder niets meer van hem gehoord of gezien. Ze weten dat de mobilisatie van het leger al sinds eind augustus vorig jaar gaande is en Bert heeft hen na de begrafenis te verstaan gegeven dat alle verloven zijn ingetrokken om maximale militaire paraatheid van de manschappen te garanderen. Ze moeten zich dus geen zorgen maken als ze geruime tijd niets van hem horen. ‘Geen nieuws goed nieuws.’

Op de bovenste etage van Schunck heeft de Duitse bezetter naast het appartement van de familie een uitkijkpost ingesteld, maar de rest van het warenhuis blijft gewoon open.

Olga gaat van maandag tot en met zaterdag met de bus op en neer naar Heerlen.

Op de damesafdeling merkt ze dat ze steeds voorzichtiger moet zijn met het geven van haar mening over de Führer. Jo, een flamboyante collega, steekt namelijk haar sympathie voor Hitler niet onder stoelen of banken. Enny, een zachtaardig lief meisje dat een aantal jaren jonger is, beschouwt Olga als een vriendin. Toch houdt ze altijd enige afstand, want je weet in deze oorlogstijden nooit wie je kunt vertrouwen.

Olga is favoriet bij mevrouw Schunck. Ze wordt geregeld naar bo-

ven geroepen om de bazin te helpen met balansen, met beslissingen nemen over welke kleding in de uitverkoop gaat evenals over de inkoop van de dameskleding. Ze loopt ook af en toe een modeshowtje samen met Jo op verzoek van mevrouw, waarbij ze hun borsten met wikkerverband inbinden omdat ze uit de modebladen weten dat mannequins zo plat als een dubbeltje zijn. Dan is Jo een heel geestige vriendin.

Op een avond na sluitingstijd tekent Olga een snorretje onder haar neus en marcheert met uitgestoken hand over de afdeling onder hilariteit van de andere medewerkers. Iedereen vindt het prachtig, maar in de ogen van Jo ziet ze iets verharden. Ze zal deze grap niet meer uithalen in haar bijzijn.

Als er kleding vermaakt moet worden, wordt Olga als coupeuse ingezet, om af te spelden en zomen af te krijten, maar ze wil niet op het naaiatelier werken. Haar hart ligt bij het adviseren van klanten en bij de in- en verkoop van de dameskleding. Zij is duidelijk in alles de beste en ondanks de joviale houding van Jo voelt ze haarfijn aan dat die jaloers op haar is. Ergens begrijpt Olga dat wel: Jo was eerder aangesteld bij de firma en nu wordt ze voorbijgestreefd door een nieuwkomer. Ze verhult haar jaloezie door luidkeels grappen te maken over Olga's succes, waarbij ze niet nalaat te insinueren dat ze dat te danken heeft aan haar uiterlijk.

Op een namiddag trekt Jo met haar vingers twee punten in haar truitje als denkbeeldige borsten en zegt met geaffecteerde omroepstem: "Wil juffrouw Olga bij meneer Schunck komen." Als antwoord zingt Olga het Limburgs volkslied "Waar in 't bronsgroen eikenhout, 't nachtegaaltje zingt." En dan moeten ze samen hard lachen. Ondanks alles en tegen beter weten in mag ze Jo wel. Hoewel het een gevaarlijke vriendschap is, want Olga vermoedt dat Jo lid is van de NSB.

Al sinds 1 september vorig jaar heeft de burgemeester van Heerlen de stad in oorlog verklaard. Niemand begrijpt precies wat dit betekent, ook Olga niet. Hoezo is deze grensstad in oorlog en de rest van Nederland niet? Hoort Limburg er niet bij? Er

lopen Duitse soldaten door de straten van Heerlen, maar er zijn geen gevechtshandelingen.

Dan meldt de Nederlandse regering op 10 mei via de radio dat Duitse troepen de grens hebben overschreden en dat een Duitse gezant een verklaring heeft afgegeven dat bij verzet de totale vernietiging van land en staatsbestel zal volgen, waarop Nederland zich in oorlog verklaart met het Duitse rijk.

Olga leest het 's avonds in de krant bij een kiosk als ze op de terugweg is naar huis. Iedereen in de bus praat er opgewonden over en Olga heeft maar één gedachte: ik moet naar mijn moeder toe, ze zal in alle staten zijn.

Thuis heeft Marie het nieuws al gehoord op de radio. Ze zit op Olga te wachten met de gordijnen dicht en de achterdeur op slot. De buurvrouw is een lieve vrouw waar ze altijd heel hartelijk mee omgaan, maar het is wel een Duitse en meteen doet de achterdocht als verdedigingsmechanisme zijn intrede bij haar moeder.

Maar ze hoeven de komst van de buurvrouw niet te vrezen, want in de oorlogsproclamatie in de avondkrant staat dat alle Duitse burgers in Nederland huisarrest krijgen en dat het verspreiden van pamfletten verboden is. Al houdt de buurvrouw zich totaal niet bezig met politiek, ze zal zich verdrietig schikken naar de nieuwe orde. Haar zoon Pit, die in de mijn werkt, is wel politiek geëngageerd. Alleen is het onduidelijk aan welke kant deze mijnwerker staat. Marie en Olga vermoeden dat hij pro-Duits is.

Olga zegt tegen haar moeder dat ze de volgende ochtend gewoon weer naar haar werk in Heerlen gaat. Marie protesteert, maar als Olga zegt dat Bert en haar vader dit zo gewild zouden hebben, geeft ze toe en laat ze haar dochter gaan, al heeft ze grote moeite zich niet aan haar vast te klampen.

Voor ze van huis vertrekt, leest Olga in het ochtendblad dat die nacht het eerste vuurgevecht heeft plaatsgevonden in Roermond op de Kapellerlaan tussen het Nederlandse en het Duitse leger.

Haar hart slaat een slag over. Er is een eerste Nederlandse dode te betreuren. Piet Touw! Een golf van opluchting gaat door haar heen; gelukkig is het niet Bert!

Haar ogen verslinden het artikel: Duitse soldaten verkleed in Nederlandse uniformen hebben geprobeerd de brug over te steken om hem in te nemen, maar de Nederlanders hebben het ontdekt en de brug met explosieven tot ontploffing gebracht, waarop de Duitsers gevlucht zijn.

Ze loopt naar haar moeder toe met de krant in haar handen en leest haar het artikel voor. Marie zakt neer op een keukenstoel met een hand op haar hart. Olga weet dat haar moeder emotioneel reageert op elk nieuws dat mogelijk betrekking heeft op haar zoon, maar ze vindt het beter dit met haar te bespreken, dan dat zij het in de krant leest als Olga niet thuis is.

“Hoe zal het met Bert zijn? Misschien is hij gewond” jammert Marie en Olga antwoordt nuchter: “Hij is in elk geval niet dood,” en ze voegt eraan toe met meer zekerheid dan ze voelt: “en waarschijnlijk is hij ongedeerd en is hij hier helemaal niet bij betrokken.”

Als ze in de bus naar Heerlen zit, ziet Olga overal Duitse troepen met paard en wagen onderweg, een standaardmachinegeweer uitstekend langs hun schouder, of met een dienstpistool zichtbaar in de koppel aan hun riem. Als ze in Heerlen in de Saroleastraat, de Sarool, langs hotel Germania loopt, wemelt het daar van de Duitse militairen, die het hotel in- en uitlopen. Haar onrust groeit, de Duitsers zijn opeens overal, maar ze begrijpt het niet; de Nederlanders hadden ze toch tegengehouden?

Voor Schunck staat een rij kleine Duitse legervoertuigen en de soldaten die eromheen staan, praten in groepjes met elkaar. Als Olga langsluipend fluit er een naar haar, maar zijn overste corrigeert hem meteen dat hij “sich korrekt soll benehmen,” zich correct moet gedragen, zoals een echte Duitser dat betaamt. Met een bevoren glimlach om haar lippen haast Olga zich het warenhuis in.